

מוסר של גנבים

אם-גנבים באו-לך, אם-שודדי לילה -

איה נדמייתה, הלא יגנבו דים

(עובדיה א, ה)

א

לא עבר לילה אחד מבלי ששמענו קולות פריצה של גנבים לחנויות שמתחת לבלקון שלנו. יצורי האפילה בחושך התעוררו לחיים. בלילה, בין שתיים לשלוש, שמענו חריקות של שבירת מנעולים ודלתות. הם גנבו מכל הבא ליד – נעליים, בדים, מלבושים וכלי מטבח והפורצים מעולם לא נתפסו. מביני דבר קבעו ששוטר המקוף ג'מאל וגנבי השכונה, בראשותם של צלופחד ו'הצולע', עושים יד אחת ומחלקים את השלל שווה בשווה – 90% להם ו-10% לג'מאל. הבלקון שלנו היה עמוס תמיד בבקבוקים ריקים של משקאות חריפים ששתו אצלנו ללא הכרה. אחי, המיומן בהטלת דיסקוס בהפועל ירושלים, היה מעיף בקבוק או שניים למרגלות הגנבים שהיו נבהלים לרגע אך עד מהרה חוזרים לסורם וממשיכים לגנוב. אימא הייתה כועסת על אחי ניסים ואומרת לו: "טרונצ'ו, ראש כרוב, תיזהר! הפושעים האלה אין להם אלוהים. הם מסוגלים למלוך ראש של בן אדם בדיוק כמו שהם מולקים ראש של תרנגולת שהם גונבים מהלול של הפרסייה. הבנדיטים האלה עוד יגלו שאתה זה שמשליך עליהם את הבקבוקים ומפחיד את הגנבים באמצע הפריצה. וחס ושלום, הם עלולים לפגוע בך".

הגנבים המשיכו לפרוץ ואחי המשיך לזרוק בקבוקים עד שלילה אחד הגנבים התעשתו, חככו בדעתם וגמרו אומר בנפשם שיש להתעלם מהבקבוקים, לא לעשות פסק זמן ולהמשיך לרוקן את חנות הבדים של הבגדדי או את חנות הנעליים של יזדי.

ב

היו התלחשויות בשכונה שטוביה, הבן של שמחה האלמנה, הוא עבריין מועד שעשה כל פשע אפשרי? הוא כבר ישב שנתיים בבית-כלא לנערים פושעים בשכם, חווה על גופו ועל נפשו את החוויות הכואבות של הקלבוש, אך בה בעת למד את כל רזי הפשיעה וההתחמקות מעיניו הרעות של החוק. כבר בילדותו נודע טוביה כצלף חד-עין, שיכול לשגר אבן מרוגטקה לעבר חתולי אשפתות ולקלוע למטרה מבלי להחטיא כחוט השערה. הוא פגע גם בתרנגולות חופש שלקטו זירעונים ובכלבי-רחוב משוטטים כדי כך שהכול ראו בטוביה מגיפה מהלכת וקראו לו 'צלופחד', חמקמק כצלופח וצלף חד-עין. כשחזר מהקלבוש בשכם כייס את האקדח של תדהר, קצין המשטרה והבלש העברי הראשון, והיה למוציא לפועל של הכנופיות כשהוא חמוש במגבעת אוסטרלית מרשימה, מעור אמת, שגנב מחייל אוסטרלי שתוי. אמרו שאין חסכן ממנו בכדורים שהוא משלח מהאקדח. "לכל כדור יש כתובת ולכל כתובת ממתין כדור בקנה" התרברב בקול צרוד מרוב עישון. פעמים אחדות בשבוע הלך ל-YMCA להרים משקולות, להתאגרף במשקל כבד ולשכשך בבריכה היחידה שהייתה אז בירושלים. לאחר שעשה 'שחיית חמדה', התענג מזרם המים חמימים שזרמו במקלחת. לא הייתה שבת שלא 'הלך מכות' בטריבונה עם אוהדי הקבוצה היריבה. יותר מפעם התמוטטה בעטיו טורבינת העץ על יושביה ואמבולנסים הובילו פצועים להדסה בהר הצופים.

צלופחד, חרף גילו הצעיר חיסל עד מהרה את כל מתחריו וזכה למעמד של ראש כנופיה ולבורר רב-תחומי, שאין מערערים על פסיקותיו בסכסוכים בין כנופיות וביריבות בין סוחרים. אלה גם אלה תגמלו אותו כראוי.

לאחר כל פריצה חיפשו בעלי החנויות את צלופחד הבורר שפסק: "כבודו יכול לצאת בידיים ריקות ולבכות על חלב שנשפך. כבודו יכול לצאת עם כל רכושו בחזרה אם יקנה את הסחורה ברבע משווייה. הסחורה כולה עד הפריט האחרון תוחזר למדפי החנות שלך". בעל החנות הפרוצה ניסה להתמקח ולבקש רחמים על אשתו החולה ועל ילדיו המסכנים. צלופחד השיב לו חד וחלק: 'מה עניין מחט לתחת? גם גמלים הם בני אדם. אתה יודע שאין לי בעיה לגאול אותך מייסוריך.' הרמז היה מובן ובעל החנות קנה בחריקת שיניים את הסחורה שנגנבה מחנותו. עוד באותו יום הוחזרה הסחורה למדפים עד לפריט האחרון. זה נהנה וזה לא חסר.

בעלי חנויות וקיוסקים בשכונה מילאו את כל מבוקשו של צלופחד. וכי הייתה להם ברירה אחרת? מדי בוקר ערך ביקור נימוסין בחנות מכולת או בקיוסק. חביב עליו היה הקיוסק של אליהו פינת צפניה-יחזקאל. חמוש במגבעת האוסטרלית הגיע ליעד היומי, ניגש למדף, שלף והניח על ברכיו קופסה גדושה של שוקולד 'צֶה-דָּה' ממולא באגוזי לוז וזלל 'על חשבון הברון' או On the house, חבילה אחר חבילה והשליך ארצה את העטיפות. שטף את הגרון ב'תסס' קר בטעם אורנג'דה, גיהק ושיהק באין פוצה פה ומצפצף. בעל החנות ראה ועיניו כלות בעיקר כשצלופחד נטל חפיסות סיגריות 'נלסון', שעל אריזתן מתהדר אדמירל הצי הבריטי נלסון, שנודע במיוחד בקרב טרפלגר, כשהוא מציץ מתוך גלגל הצלה. בטרם יצא שאל צלופחד בנימוס את בעל החנות: "מה דעתו של כבודו על איזה בקשיש בתמורה לכך שאני שומר על העסק של כבודו? אדוני יודע כמה פריצות היו לאחרונה וכמה חנויות עלו באש?" בעל החנות לא התווכח אלא פתח את מגירת הכסף ותחב לידיו של צלופחד חופן של מטבעות מוכספים. שמח וטוב לב נפנף במגבעת האוסטרלית שלו וקרא לבעל הקיוסק: 'אֲדִי' קְרִידו', להתראות עד הפעם הבאה', שגרמה לבעל החנות לפיק ברכיים. משם הלך לביקור נימוסין בבית המרזח של רב שור ומזג לעצמו גביע של ערק זחלאווי בניחוח אניס, הוסיף לגביע מים קרים וקיבל 'חלב ציפורים', ערק דמוי חלב. לאחר שרוקן כמה גביעים ולאחר ששיהק וגיהק יצא ליום עבודה נוסף בירושלים כשהוא מדדה כסהרורי.

באותה שנה חנויות נפרצו וחנויות עלו בסערת אש השמימה, אך המשטרה לא עלתה על עקבותיהם של הפורצים והמציתים, כי ג'מאל, שוטר המקוק הערבי ש'פחד על התחת שלו' רצה להרוויח כמה גרושים ולחיות בשלום עם היהודים. הוא דיווח ליומנאי בתחנת המשטרה במאה שערים: 'וואלה אישי. עמדתי על המשמר כל הלילה ואלחמדוללה אין כלום כי לא היה כלום. הכול אש שורפת. רק עשן, רק מסריח. טפו. מנהל של אוטו מכבי האש רואה חנות נשרף, ומה אומר? בטח קצר של חשמל, בחנות אין בכלל חשמל, העיקר אף אחד לא מת, לא בן-אדם, לא כלב ולא חתול".

ג

שותפו לעסקים האפלים היה אמציה 'הצולע', הבן של פרעוש הגנב, שעלה על אביו עשרת מונים ונעשה גנב וכייס מיומן לתפארת העם

והמדינה, שאצבעותיו הילכו אימים מהרובע היהודי בעיר העתיקה ועד בית חולים ואלך שבפאתי ירושלים. לא היה כיס, ארנק או קופה של שרצים ש'הצולע' לא טמן בהם את אצבעותיו הדקות והזריזות. לכינוי 'הצולע' זכה בחסד כשפעם ברח מידי ה-סוֹס (הבולשת הבריטית), שרדפו אחריו. הוא עלה על גג הפח של בית הכיסא הציבורי וכשהגג קרס הוא נפל הישר לפתח המדמנה כשהוא מרוח מכף רגל ועד ראש במוצקים ונוזלים מצחינים של לחם עוני, קטניות, אדרות של דגים ועצמות בקר, פירות וירקות רקובים ומפיצי צחנה למיניהם. זעקותיו של הפצוע המרוח מכף רגל ועד ראש והסירחון שנדף ממנו למרחקים הרעידו את אמות הספים. השכנים יצאו להגנתו של בן השכונה וביקשו לחלץ אותו מידי שלטון הרשע אך מחמת הזוהמה והצחנה נסוגו כולם כמטחוי קשת. הדם שניגר ממנו קיבל עד מהרה גוון חום-צהבהב, זעקותיו ודמעות שליש שירדו מעיניו בבור השופכין הבהילו את השוטרים ואת רודפיו מהבולשת שחששו שימות ויהפוך באחת לגיבור לאומי והמחתרות ייצאו לנקום את דמו. כוחות ההצלה שלפו אותו מבור השופכין כשהם עוטים מסיכות גז, שהיו שמורות אתם מאז מלחמת העולם השנייה. 'הצולע' הובא אחר כבוד לבית-חולים ואלך' שממול לשכונת אבו-בצל ומושב הזקנים והזקנות הספרדי.

רופאים, אחים ואחיות רחמניות, עטויים מסיכות של חדר ניתוח, הקיאו את נשמתם אך באותם ימים שליחות הייתה שליחות. באין ברירה סיבנו וקרצפו את 'הצולע' ושטפו מעליו את הסחי והמאוס עד שסוף סוף עלו ממנו ריחות של ליזול, אקונומיקה וסבון כביסה נבלוסי. בנסיבות המקלות הללו גיבסו את רגלו השמאלית ולפי דרישתו, שאינה משתמעת לשתי פנים, חבשו את כל גופו בתחבושות והותירו לו פתח צר לנשימה. לשמע זעקותיו של הפצוע והמראה הטראגי שלו כשהוא חבוש מכף רגל ועד ראש נכמרו רחמיהם של השוטרים והבלשים בשרות מלך אנגליה שעמדו על משמרתם סביב מיטת הפצוע. הקצין תדהר כתב בפרוטוקול האירוע: "הבנדיט קיבל כבר את עונשו. לדעת הרופאים הוא ימשיך להיות צולע ומצחין כל ימיו. לאור מצבו החמור של הפצוע נאלצנו לשחרר אותו מחוסר אשמה." כמה בלשים זוטרים גיחו על תדהר ששמו הלך לפניו. איך קצין כל יכול כמוהו אינו מבחין שנגנב ממנו האקדח.

כשעזבו השוטרים והבלשים את החדר פקח 'הצולע' עין תורנית ואמר: "יאללה אחיות רחמניות, אם הבלש תדהר והשוטרים והבלשים המניאקים

שלו כבר כתבו פרוטוקול והסתלקו, אתן יכולות לשחרר אותי מהתחבושות ולאפשר לי לנשום לרווחה".

בשבועיים שהתנייד בעגלת נכים במסדרונות בית החולים הצליח לרוקן ארנקים וחפצים יקרי ערך של החולים והצוות הרפואי כאחד. לזכותו יאמר שתמיד הותיר בפח האשפה את הדוקומנטים ואת הארנק הריק מכסף. מרשרשים ומצלצלים לקח, אך ביושר רב התחלק עם צלופחד. שווה בשווה – 90% לצלופחד ו-10% ל'הצולע'.

הם תמיד רחצו בניקיון כפיהם, הסירו מעליהם כל חשד כי תמיד היה להם אליבי. יומיים לפני ביצוע כל פריצה או שריפת עסק הם נסעו באוטובוס ערבי לקבריהם של בר-יוחאי במירון ושל ר' מאיר בעל הנס בטבריה, השתטחו על קברי הצדיקים והתפללו בקול שבור וביקשו מהצדיקים שיעשו להם מערוף, יעני טובה, ויצילו אותו מהבלש תדהר ומה-CID שרוצים לשתות את הדם שלהם ולא נותנים לגנב עברי למלא את חובתו הקדושה והכול בגלל לקיחת האקדח שלו בהשאלה. כשהגיעו לבתי-משפט בטענה שהפשעים נעשו על-ידי הכנופיה שלהם, השופט הערבי ששמע את עדותו של נהג האוטובוס הערבי שהסיע אותם לקברי הקדושים, העיד בשבועה שבזמן האמור הם ישבו מאחוריו בדרכם לטבריה ואף עזרו לו לתקן פנצ'ר ולהחליף צמיג. השופט נזף במשטרה שאינה עושה את מלאכתה נאמנה, חייך מתחת לשפמו בעל שני החודים ושיחרר את צלופחד ו'הצולע' לשלום עד לפעם הבאה.

ד

תלמידים נחשלים שצלחו כל כיתה בשנתיים לפחות, היו גדולים וחסונים משאר התלמידים בכיתה וניצלו את היתרון הזה מול התלמידים הצעירים מהם בשנה-שנתיים. מי שהעז למרוד בהם יצא בשן ועין. בכל פעם שאחד הבריונים הוצא מן השיעור, רץ שמח וטוב לב לשחק 'סטנגה' כדורגל בין מדרכות. כביצים עזובות אספו אותם צלופחד ו'הצולע' ותחילה הרעיפו עליהם חום ואהבה. במקום כדור הסמרטוטים הם קיבלו כדורגל ממש, חולצה של הקבוצה האהובה וחבילת שוקולד צה-דה. "הלימודים בתלמוד-תורה לא יעזרו לכם בחיים. האוניברסיטה של החיים תמלא לכם את הכיסים במצלצלים ובמרשרשים, לכם ולהורכם לא יחסר דבר. אני פרופסור למדעי החיים מבלי שגמרתי עממי. אצלי תעבדו מעט ותרוויחו

הרבה. העיקר זה אומץ לב וציות לבוס הגדול צלופחד ולבוס הקטן 'הצולע'. מי שיפתח את הפה וילשין סופו מר ונמהר."

הנערים זכו לחינוך מחדש. קודם שצורפו לכנופיה הם נדרשו כתרגיל חניכה להציק לפלחים והפלחיות שהביאו לשוק בשכונה מפרי הבוסתנים ומיבולי השדה שלהם. בתעוזה רבה ובאיומים מילאו הנערים סלי-קשמטוב הארץ ומכרו אותם במחיר מציאה לכל דורש. כסף הפדיון הועבר מיד לידיהם של צלופחד ו'הצולע'. בתמורה קיבלו ממנו סיגריית 'לטיף' זולה, שהיה בה יותר קש מניקוטין והריח אלוהים ישמור. הם עישנו לראשונה והשתעלו שיעול של טירונים עד שדמעות ניצבו בעיניהם. מרוצים אך מרוצצים קינחו בקונכיית קינמון שלקחו במשיכה מהמגש השחור של יזדי, אופה העוגות הצנום, שמדי בוקר עבר בשכונה כשהוא חמוש בסינר אפור ובקסקט ובמגש שחור אחד, שאותו הוביל על עגלת ילדים צולעת עשויה עץ. לימים ילדיו של האופה הצנוע החליפו את שם משפחתם והיו לבעלי רשת ענפה של קונדיטוריות ומסעדות.

המבחן הבא הגיע. כמדי קיץ לוהט הגיע לשכונה מוכר הקרח קָרָר, שעגלתו דמתה למקרר ענק מלא בלוקים של קרח והסוס הזקן שלו משך בקושי רב את המטען הקפוא. צלופחד ו'הצולע' לימדו את חניכיהם פרק חדש בענייני מוסר ודרך ארץ: "כבר חז"ל זיכרונם לברכה אמרו שהגונב מהגנב פטור. מצווה לגנוב ממוכרי קרח שמוציאים מכל בלוק חמישה רבעים או ארבעה שלישים ומסרבים בעקשנות לתרום כחום היום נתזים של קרח לילדים צמאים שאין להם גרוש על הנשמה כדי לקנות לעצמם אסקימו לימון. המשורר הדגול חיים נחמן אמר בשעתו שנהיה עם נורמלי רק כשהיו לנו: הגנב העברי הראשון והזונה העברית הראשונה ואנחנו, חניכים יקרים, לא הראשונים ולא האחרונים. ברוך השם יש כבר גנבים וגם זונות, אבל אנחנו לא סתם גנבים, אנחנו גנבים עם מוסר. ניקח מהחזקים וניתן לחלשים. ותזכרו שני כללים: מי שחי בפחד נענש מדי יום ביומו. מתים פעם אחת. טוב שמקללים אותנו בחיינו ולא משבחים אותנו לאחר מותנו."

ה'צולע' שיגר את גדליהו, שנראה בוגר מגילו וכבר הייתה לו פלומת שפם, לקנות רבע בלוק. קָרָר שאל: "שמנדריק, ומה עם התשלום?" השיב לו גדליהו: 'אדון קָרָר, אבא אמר שתרשום בבקשה על הקרח', קָרָר חמום המוח, שידע שהקרח נמס והחוב ישכח, סטר שתי סטירות מצלצלות על

פניו של גדליה, אחת ללחי ימין ואחת ללחי שמאל, ומשך מידיו את גוש הקרח ובעט באחוריו של גדליהו.

עוד באותו יום הגיעה הנקמה. גדליהו, זה עם פלומת השפם, תחב בחור שמתחת לזנב של הסוס הזקן פלפל 'שאטה', שנודע בחריפותו ועליו אמרו זקני ירושלים: ארור הוא בבואו וארור בצאתו. כמה קטן ככה חריף. מי שלא ראה סוס זקן משתולל כששורף לו מתחת לזנב לא ראה מחזה מטיל אימה ונוגע ללב גם יחד. הסוס דהר פעם לשמאל ופעם לימין, השמיע קולות צניפה ובמצוקתו נעמד על רגליו האחוריות שגרמו לבריחה המונית של הולכי רגל. בלוקי הקרח נשמטו מן העגלה אל הכביש והתנפצו לרסיסים לשמחת הילדים. אדון קָרָר ספק כפיו בזעקה לאלוהי הקרח. הוא לא ידע על מה להתאבל קודם – על בלוקי הקרח האבודים או על הסוס שאיבד את שפיותו לעת זקנה."

"בנדיטים, מה שעשיתם זה לא מוסרי", נזף צלופחד בחניכיו, "נכון שצריך להעניש את אדון קָרָר, אבל מה אשם הסוס המסכן? גדליהו, אם הייתה תוקע פלפל שאטה לאדון קָרָר במקום שהוא נוהג לשבת היית זוכה אצלי לכבוד מלכים. אני אעשה מכם גנבים בעלי מצפון, שיודעים ממי לגנוב, כמה לגנוב ומתי לגנוב. אתן לכם דוגמה לגנב בעל מצפון: נשרפה לך נורת חשמל. אתה לא קונה חדשה. אתה מחליף את הנורה השרופה שלך בנורה טובה במסדרון של השכנים – זאת אינה גניבה כי נהגת ביושר והבאת בתמורה נורה חלופית, שרופה אבל נורה".

מישהו מן הנערים לחש בינו לבין עצמו: "אני חושב שזה מוסר של גנבים".

"אמרת משהו?" שאל צלופחד.

"לא, מה פתאום?" התגונן החניך המפוחד בפני הבוס.

"בחורצ'יק, אתה יודע מה קרה לחתול ששאל ארבע קושיות? כאן לא אוניברסיטה, כאן צריך לחשוב לפני שפותחים את הג'ורה."

כשהבנדיטים הצעירים הוכיחו ש'יש להם את זה', ה'צולע' כינס אותם לפגישה עם הבוס הגדול וכרס"ר בריטי במחנה אלנבי הוא פקד: "בנדיטים – עמוד דום! עמוד נוח!, קבלו בהצדעה את הבוס הגדול המפקד העליון צלופחד." הבוס הגדול הגיע. יישר את המגבעת האוסטרלית שלראשו, כחכח בגרונו בניסיון לחקות את דוד בן-גוריון לפני נאום גדול לאומה.

"אפסים גמורים, אפילו פלאפל לא תמכרו בחיים... תזכרו שאני שופט כל אדם לפי התנהגותו. רע ומר יהיה גורלו של כל מלשין. המשטרה תענה אתכם אבל אתם לא פותחים את הפה בפני החוקר או בפני ההורים וחברים. סוד כמוס לחמור ולסוס. אם חס וחלילה מישהו מכם ינסה להתחכם ולשלשל אפילו מיל שחור אחד של הארגון לכיסו הפרטי, אני מבטיח לכם חגיגת שאנקר לו גם את העין השנייה ולא אשאיר לו אפילו שן בינה ואעשה אותו יותר צולע מ'הצולע'. אם יחמיר המצב והפטפטן ימשיך לפטפט אצולף כדור בין שתי עיניו... ואתן לו כבוד אחרון עם זרי פרחים". מהר מאוד הבינו החניכים שחייהם בסכנה מתמדת, יום טוב לא יראו וכסף יראו רק בחלומות או בחצות הלילה בצאת הכוכבים.

ה

צלופחד צעד קוממיות גם היום בדרכו לקפה 'אירופה' בכיכר ציון. חמוש בחליפת סמוקינג שחורה, חולצת משי לבנה, פפיון אדום ונעליים מצוחצחות ששיקפו את פניו הערמומיות. הספר 'פיגארו' מגאולה סידר לו שפם ותסרוקת הוליוודית אָ לָה קלארק גיבל. ולהשלמת התמונה הוא לא נפרד מהסמל המסחרי שלו – המגבעת האוסטרלית. כך הלך לקפה 'אירופה' בכיכר ציון ובחן שם את הגרציות מרחביה שמחפשות אהבה עם איזה אנגלי עשיר. הוא קד קידה לאחת הגרציות והזמין אותה לרקוד צרלסטון לצלילי התזמורת. במהלך הריקוד הרעיף עליה מחמאות לאורך כל רחוב יפו, מכיכר ציון ועד לבית חולים של ד"ר ואלך, כולל הסמטאות שבדרך. הוא רקד עם הגרציה ואלס אנגלי, ואלס וינאי, טנגו, פוקסטרוט, צ'רלסטון, פאסו-דובלה, סווינג וטוויסט. בין לבין הזמין סטיקים משובחים שניצלו באסכלת גחלים לוחשות והשיק עם הגרציה גביעים של שמפנייה צרפתית וויסקי סקוטי. הפרטנרית לאותו ערב שראתה את התרפסותם של המלצרים, שהובטח להם טיפ גדול בסוף הערב. הוא לא שכח ללחוש לאוזנה של הגרציה בקולי קולות את הסוד הכמוס: "יפהפייה, אני חייב לגלות צניעות ומבקש שלא תספרי לאיש שאני הבן של קוקיָא העשיר. אני היורש היחיד של סניור קוקיא, שחצי רחוב יפו שלו. אני מחזיק בתי דירות, חנויות, משרדים ומגרשים רבים. אבא מינה אותי כמנהל כללי של עסקי הנפט והחשמל ובקרוב אני אנהל את השלוחה של ברקליס בנק בפלסטינה-א"י."

הגרציה הייתה מוקסמת. היא פקחה זוג עיניים ענקיות בהערצה ובהערכה והוא הוסיף הישר לאוזניה: "ושתדעי לך, שאבא שלי תרם להקמת בית חינוך עיוורים, לבית היתומים דיסקין, לבית היתומים הספרדי, למושב הזקנים והזקנות הספרדי ועוד. המשפחה שלנו קשורה בקשרי עסקים ונישואין עם האצולה הספרדית, ולרו ואלישר. החברות שבבעלותי בונות בימים אלה וילות מפוארות ברחביה, בית הכרם ותלפיות. אישה שתמצא חן בעיניי תקבל ממני וילה כמתנת יום הולדת ובגרג' יחכה לה פורד מפואר עם מושבים עשויים מעור הקונה. אני משקיע גדול במניות המפעל לזיקוק נפט בחיפה ובמפעלי האשלג שיהפכו אותי לאיש העשיר ביותר בפלסטינה-א"י ואולי גם באגן הים התיכון. אם את מבטיחה לשמור סוד אגלה רק לך, שהמלך קינג ג'ורג' השישי ירום הודו יעניק לי ביום ההולדת שלו אזרחות בריטית ותואר 'סיר'."

הגרציה ראתה לפניו ברון עשיר רחב-לב, שיש לו עסק חובק-עולם, שיעניק לה כמעט ללא תמורה וילה מפוארת ומכונית פורד הדורה, איש שיודע ליהנות מהחיים, אוכל שותה ורוקד. היא כבר חשבה על פגישה שנייה ושלישית.

חמש דקות לפני סיום הפגישה, שהן כידוע רגעים קריטיים ומלאי חרדה של הגבר המצוי הצריך לשלוף ארנק ולפרוע חשבון בסכום של שלוש ספרות. בקריצת עין של צלופחד, ניגש אליו אחד המלצרים ואמר: "סניור קוקיא, יש לכבודו שיחה מהסיטי של לונדון."

הוא התנצל בפני הגרציה ואמר בנימוס: "יפהפייה, מלכת היופי של פלסטינה-א"י, אוי כמה שאני אוהב אותך כבר ממבט ראשון. נקראתי לשיחת טלפון חשובה מלונדון. את יודעת *Business is business*. דרלינג כבר היית בלונדון? מיד אשוב. נעלה למכונית המפוארת שלי וכמו ג'נטלמן אנגלי אלווה אותך הביתה *My sweet heart*."

בעודה ממתינה יצא צלופחד מעדנות דרך המטבח, פרס שלום לשף ולסו-שף ולצוות הטבחים ולחבורת המלצרים והמלצריות שהתפקעו מצחוק. בעוד הגרציה הוזה הזיות על ימי התהילה והעושר שיגיעו בקרוב, התקרב אליה ראש המלצרים ובפנים חמוצות הניח לפניו את החשבון לפירעון ואמר: "גברתי, נא לשלם מיד. אנחנו סוגרים עוד מעט." הגרציה הנדהמת כמעט איבדה את ההכרה ואת חוש הטעם והשמיעה ואמרה להגנתה: "אדון קוקיא אמור לשלם," והמלצר השיב לה בנון-שלנטיות:

"סיניורה, כבר שנים שרגלו של אדון קוקיא לא דרכה כאן. קיבלת שירות – בבקשה לשלם ולא לשכוח טיפ למי ששרתנו אותך בכל הכבוד הראוי."

באין ברירה ובעיניים דומעות שילמה הגרציה עד המיל האחרון בתוספת טיפ הגון למלצרים. כואבת עד עמקי נשמתה וללא מיל שחור בכיס עשתה ברגל את הדרך הביתה כשהיא מהרהרת על תמימותה ואיך נפלה בפח של נוכל שהילך עליה קסם.

עוד באותו שבוע נתפס 'הצולע' בכיכר ציון כשהכניס את אצבעותיו הזריזות לכיס מכנסיו של מזכיר העירייה סניור אליקים חסון, שעמד לצחצח נעליים אצל 'אבו-זקן', המצחצח האולטימטיבי של ירושלים. הנעליים המבריקות שיצאו מתחת ידו, שיקפו אל נכון את פניו הנכלמות של מי שלא שילם ל'אבו-זקן' בעין יפה. בעודו מושך את הארנק התפוח מכיס מכנסיו של מזכיר העירייה, בלש של הסוֹס שהזדמן למקום ראה את המעשה ובזריזות תפס את כף ידו השולפת של 'הצולע', אזק את ידיו ואת רגליו של הכייס והשליך אותו ל'זינזנה', כלי רכב להובלת אסירים. בקישלה שליד מגדל דוד כרע 'הצולע' ברך, נשק את כפות רגליו של סניור אליקים חסון, עיניו זלגו מים כמימי השילוח והוא יבב: "בחיי אדוניי, שאימא שלי תמות ושאבא שלי ישבור רגל אם ניסיתי לגנוב מכבודו. כבודו צריך להעריך את ההוקרה שירושלים ואני הקטן רוחשים לכבודו. על כן, בנועם ובעדנה ליטפתי את המושב היפה והעגלגל שיש לכבודו ובגלל הדוחק בכיכר ציון כבוד הבלש טעה וחשב שאני מנסה לכייס את כבוד מזכיר העירייה, ידידי כאח לי. אני נשבע באחותי יונה העיוורת ובדודתי שמחה החיגרת, שאני הגון כמו סרגל. מעולם לא גנבתי וסתם מעלילים עליי."

לבו הרחום של סניור חסון נשבר לרסיסים למראה תחנוניו ובכיו קורע הלב של 'הצולע' והוא ביטל על המקום את התלונה. עדי ראייה סיפרו ש'הצולע' חיך מאוזן לאוזן ויצא שמח וטוב לב מהקישלה לא לפני שכייס, והפעם בהצלחה, את סניור חסון מהעירייה ואת היומנאי הערבי בתחנה, שכבר התבייש לעצור אותו.

ריחות החמינדוס, שהתבשלו בישול אטי על פתילייה מערב שבת ועד לשובם של הגברים מבית הכנסת בשבת בבוקר, שיגעו את חתולי האשפות ובעיקר את צלופחד ו'הצולע' ועוד יותר את הגנבים הערבים מזי הרעב. באשמורת האחרונה של ליל שבת נכנסו הגנבים למטבחים שבחצר, פתחו את וו החיבור, שהגן על המטבח מפני חתולים, וגנבו את

החמין של שבת עם ביצי החמינדוס החומים, הקישקע הממולא בטחול והפסוליה שהתבשלה בתוך שקית בד. הייתה מחלוקת בשכונה האם הגנבים היו ערבים עניים מהכפרים הסובבים את ירושלים או בני עניים מזרע ישראל, שחמדו את תבשילי השבת של השכנים העשירים. היו שהעזו ואמרו שייתכן שידם של צלופחד וה'צולע' במעל. למי עוד יש כובע אוסטרלי על הראש? מאיר המומר, שקיבל חבילות מזון, בגדים וכסף מהמיסיון האנגליקני ובליל כיפור הלך לכפר על עוונותיו בבית הכנסת הגדול, נשבע בחיי אימא שלו האלמנה שראה את צלופחד ו'הצולע' אוכלים להנאתם את החמין של מטילדה הספניולית. על גילוי הלב שלו שילם מאיר המומר בשן בינה שבורה. בכל המקרים הזעיקו את שוטר המקוף ג'מאל, כדי שאחת ולתמיד יתפוס את גונבי החמין. השוטר ג'מאל חבוש קולפאק צמר שחור על ראשו ומכנסי חקי שלושה רבעים הנושקים לגרבי החאקי הארוכים שלו, ידע קצת עברית עילגת והגיע תמיד בזמן שהיהודים חזרו מבית הכנסת וישבו לסעוד חמין של שבת. שוטר המקוף הוזמן לאכול חמין יהודי כשר למהדרין אצל מי שהחמין שלהם ניצל. ג'מאל כבר ידע להבחין בין חמינדוס ספרדי לצ'ולנט אשכנזי. הוא קינח בכמה כוסיות של 'חלב ציפורים', ערק מהול במים, ושמח וטוב לב דידה לקישלה בעיר העתיקה והכתיב ליומנאי את הרפורט הבא: "בחייאת אבוהי, כולו ח'רטה. לא גנבים ולא זבובים. חמין עדיין על פתילייה. אולי חתולים מסכנים, קצת רעבים, אכלו מהסירים".

היומנאי גיחך וגלגל בקצות שפמו: "ואללה, אל-יהודי מג'נון." והתיק נסגר עד לשבת הבאה.

מי שלא ראה מהומות על רקע שוד של חמין בבוקרו של שבת לא ראה מהומה ולא הריח פסוליה שהתבשלה לילה שלם ונגאלה מייסוריה בתום תפילת מוסף של שבת קודש. היו שנכוו יותר מפעם אחת ונותרו ללא חמין. ליתר ביטחון הפקידו את קדירת החמין בתנור של האופה הקווקזית. הקדירה התבשלה כל ליל השבת על רמץ פחמים ובשוב האבות מבית הכנסת היו נוטלים מהקווקזית את קדירת החמין ובנפש חפצה ממריאים הביתה לסעודת השבת. עד מהרה התברר שגם כאן לא חסרו גנבים, שחזרו מתפילת השבת והחליפו קדירה בקדירה. הם העדיפו את החמין העשיר של ברוכה הבוכרית על פני הצ'ולנט של משפחת וולף. "כל הקדרות דומות כמו שכל הנשים דומות", אמר הגנב התורן, "מאין לי לדעת איזו שלי ואיזו לא שלי". המכות שהתעופפו בעיצומו של שבת קודש ובגדי

השבת המזוהמים בריח פסוליה היו מעין נורת אזהרה לשבתות הבאות עלינו לטובה, שחזרו על עצמן כמו השמש והירח.

ה

צלופחד הקפיד להניח תפילין כל בוקר, אבל יום שבת היה סיפור אחר לגמרי. הוא היה מוכן להתפשר בכול, אבל אהבתו לכדורגל ולקבוצת 'ביתר' הייתה גדולה מכול. לאחר כל התפילות והסעודות, לבש חליפת עור צמודה שהבליטה את המשולש האתלטי של גופו והרשים את רואיו בכפפות עור, מגני כתף ומרפק, מגפי בוקרים ומגבעת אוסטרלית. איש לא יכול היה לזהות שזה האברך עם הציציות בחוץ. צלופחד, חמוש במשקפי טייסים שהגנו עליו מפני הרוח, דהר בעיצומו של יום שבת למגרש 'מק"א' רכוב על אופנוע שטח, קצוץ מפלט, שירה צרורות מהמפלט כאילו ברגע זה נפתחה מלחמת עולם שלישית.

עונג שבת לדידו היה במגרש YMCA, סיגריה בזווית הפה, מציצה מבקבוק הערק האישי וקללות על 'אמ-אימא של שופט הכדורגל האנטישמי'. הדור הצעיר המתין לו בבית הקברות המוסלמי של ממילא. ממרחקים שמעו את פיצוץ האגוז, ההולך ומתקרב. הצופים הצעירים הביטו בו בהערצה כשעשה 'חרקות' ולהטוטי אופנוע בין הקברים, נסע על הגלגל האחורי כשהגלגל הקדמי סובב הולך לו באוויר החופשי כבטחנת רוח. כשהגיע למגרש 'מק"א', הסדרנים פתחו לו את שער הכניסה הראשי חינם אין כסף והוא דהר סביב המגרש לקול מחיאות כפיים קצובות של הצופים. היה זה קדימון למשחק הכדורגל. ניצחון ביתר נזקף לזכותו ובסוף המשחק הוא ערך טריומף של מנצחים לקול מחיאות כפיים של מעריצי הקבוצה. בימים של תבוסה הוא היה מקפל את הזנב בין הרגליים ומסתלק בקול ענות חלושה.

השחקנים הנערצים עליו היו סימון אלפסי, ציון שלום, אהרן חסון, ישראל יחזקאל. מעל יציע העץ המט לנפול זעק בגרון ניחר קריאות הידד לגיבוריו ו'הלך מכות' עם כל בריון מזדמן שביזה את אחד מגיבוריו. ממרומי הטריבונה, סיגריה תקועה בזווית פיו, שיגר מסך עשן לעבר הצופים שלפניו וירק בשצף קצף קליפות של גרעיני אבטיח ומלון. למימון הוצאות הדלק, 'הצולע' שישב כמה שורות מתחתיו של הבוס משך ארנק או שניים

מהכיס האחורי של הצופים המרותקים, נטל את השטרות ואת הארנק זרק מתחת לטריבונו. בין לבין ערך הימורים לגבי הקבוצה המנצחת ומספר השערים, הפנדלים והקרנות שיפלו במשחק. הוא גבה במזומן דמי השתתפות בהימור ודקות אחדות לפני תום המשחק ופירעון החוב, צלופחד הפעיל את האופנוע קצוץ המפלט, 'הצולע' רכב מאחורי הבוס והשניים הותירו אחריהם מסך עשן, מבלי לשלם למהמרים את סכומי הזכייה.

במוצאי שבת צלופחד שב ולבש את בגדי החול, תקע לראשו את המגבעת האוסטרלית ואץ רץ לבית הכנסת לתפילת ערבית של מוצאי שבת. בדרכו חזרה הביתה שר בקולי קולות:

הַמְבַּדִּיל בֵּין קֶדֶשׁ לְחַל
חֲטָאֵתֵינוּ הוּא יְמַחֵל
זָרְעֵנוּ וְכִסְפֵּנוּ יִרְבֶּה כְּחֹל
וְכֹכָבִים בְּלִילָה.

ככה ידעו השכנים בחצר מגוריו שכבר יצאו שלושה כוכבים וימות החול באים עלינו לטובה. בתום ההבדלה הגיעו אליו 'הצולע' והכנופיה כדי לדון בתכניות של השבוע הבא עליהם לטובה.

I

יום המבחן הגדול הגיע. 'הצולע' הגיע הבוקר לכיכר ציון. דקות אחדות אחריו הגיעו הבנדיטים הצעירים והתערבו בקהל הרב שמילא את הכיכר. 'הצולע' הביט ימינה ושמאלה ולפתע קרס ונפל בפתח קפה 'אירופה'. הנערים זעקו בחרדה מתוך הקהל "הוא נפל, הוא הולך למות. הצילו. יש רופא בקהל?" לבם של העוברים ושבים נכמר ונשבר לרסיסים למראה האומלל שצנח על המדרכה, פרכס בתנועות כמעט אבדניות וקצף לבן ניגר מזוויות פיו. בתוך ההמון שהקיף אותו היו שניסו להחיות את 'הצולע' בעצות שונות ומשונות. גברת במבטא אוסטרי כבד אמרה: "אני רופאה מנתחת. אני אנשים אותו מפה לפה...". חבר הכנופיה סעדיה השיב לה: "גברת לא חשוב מאיפה באת." בכל מקרה, ריח השום, הבצל והלקרדה שעלה מפיו של 'הצולע' מנע הנשמה מפה לפה. המהומה הייתה רבה. עד שהגיע האמבולנס של 'מגן דוד' מרחוב הסולל הסמוך, הבנדיטים הצעירים ניצלו את הדוחק והצפיפות ואת ההמון העסוק בהצלת חייו של 'האומלל'.

ותוך דקות אחדות הכניסו אצבעות זריזות ומיומנות לכיסי הצופים ושלפו ארנקים שהועברו מיד ליד עד שהורחקו מן הזירה. לפתע נשמעו זעקות שבר מכל עבר: 'כייסו אותי!' 'כייסו אותי!' ג'ֶבֶר, שוטר המקוף של כיכר ציון, חמוש במכנסי זלמן, קולפאק צר ונבוט, זיהה את 'הצולע' ופשפש בכיסיו אך לא מצא דבר. עורך 'דואר היום' איתמר בן אב"י, שחלף בכיכר ציון, תקף בקולי קולות את משטרת המנדט הבריטי: 'מדוע המשטרה נטפלת לאדם שקרס ורגע קודם היה בין המתים. היא טופלת אשמת שווא על הנוער העברי, שהוא נקי כפיים, בר-לבב וללא רבב. יש גבול לכל תעלול', התלונן העורך איתמר והוסיף: 'קהל יקר, מחר תקראו על כך רפורטאז'ה סנסציונית ב'דואר היום'. אל תשכחו לקנות את הגיליון ההיסטורי של מחר."

שוטרים שהוזעקו ממגרש רוסים ערכו חיפוש בכליהם של צעירים חשודים, אך לא מצאו דבר. 'הצולע', המת החי, הציץ בין הריסים וראה את החיוך המשוך על פני חבריו הצעירים, התאפק שלא לצחוק. הוא הבין אל נכון שהמשימה הצליחה למעלה מן המשוער. אט אט התעורר לחיים ושאל בקול שבור ורצוצ: "למה, מה קרה? נגמר לי האוויר. תנו לנשום. מי אתם בכלל? יאללה, תלכו מכאן, אני בסדר".

"Auch danke sagt er das nicht", אפילו תודה הוא לא אומר", התלוננה הרופאה המנתחת מזלצבורג, "כמעט עשיתי הנשמה בפה מסריח שלו." עד מהרה גילתה שמתיק העור עשוי עור תנין שהיה התלוי על הכתף שלה, נשאר רק הרצועות.

בחצר 'אגד' הסמוך, לא רחוק מבית השימוש הציבורי, ליד הבית של קוקיא העשיר והחירש, שגבל עם בית החולים של ד"ר טיכו וביתו של הרב הראשי קוק, חיכה צלופחד לכנופיה כשהוא חבוש במגבעת האוסטרלית השמוטה על עיניו וסיגריה עצבנית מרקדת על שפתיו. עם כפפות עור בידיו בדק את תכולת הארנקים שהוגשו לו. במיומנות ובזריזות שלף את השטרות וזרק לפח האשפה הסמוך את הארנק והתעודות ואמר: "אני בעל מצפון. לא גונב תעודת זיהוי, לא גונב פנקס שיקים. רק מזומן. כסף עובר לסוחר, כסף הולך וכסף בא. בסופו של יום אני מחלק את סכום הזכייה שווה בשווה – שני שלישים לי ושליש ל'הצולע'."

חברי הכנופיה הצעירים לא העזו לפצות פה. ראו את השטרות שהבוס משלשל לכיסו ועיניהם כלות. צלופחד כחכח בגרונו והודיע חגיגית:

"בנדיטים צעירים, ליקטנו היום משכורת חודשית של 20 לבלרים בסוכנות היהודית. לכם לא נשאר כלום כי עליכם להשתפר. פעם כשההכנסות יגדלו אֶזְמִין אתכם לחנות 'תנובה' וכל אחד יקבל צנצנת לבניה. בפעם הבאה תצליחו יותר ואולי תקבלו משהו. תזכרו, כסף זה הדבר הכי חשוב בעולם ואני אעשה כל מה שיידרש על מנת שלא יחסר לי ממנו. מחר מתחיל יום חדש, יום חמישי בשבוע, יום של חגיגות בר-מצווה בכותל המערבי, בעזרת השם ובלי נדר אתם הולכים לרוקן את כיסיהם של החוגגים. אני מבקש בכל לשון של בקשה, תנו כבוד למשפחות חתני בר המצווה ולאורחים הנכבדים שלהם ועשו הכול בעדינות המתבקשת. אל תקפחו חלילה גם את קבצני הכותל שכיסיהם תמיד מלאים מצלצלים ומרשרשים. למדנו מחז"ל זיכרונם לברכה: הגונב מהגנב פטור. אין זה עוון לגנוב מגנבים אלא מצווה. מחר בשעה 08.00 בבוקר ניפגש בשער יפו. לא לשכוח להביא כיפות. המאחר יבוא על עונשו ואוי למי שייקח לעצמו מעשר, לקט, שכחה ופאה. אני אתפלל למענכם ליד הכותל ואשים פתק שבלי נדר ובעזרת השם ייצאו מכם אחלה גנבים".

שמחים וטובי לב נפרדו צלופחד ו'הצולע' מן הנערים ונכנסו למסעדה העממית של סניור טרבלוס, הסמוכה לבניין העמודים. עיניו המצומצמות של הסניור הסתתרו מאחורי זגוגיות עבות שדמו לתחתית של בקבוק ערק ובקושי ראה דרכן. צלופחד סידר על ראשו את המגבעת האוסטרלית ובנעימה של תלמיד חכם אמר:

"שלום עליכם כבוד תורתו, סניור טרבלוס".

"עליכם השלום", אמר הסניור בנועם הליכות.

צלופחד הניח את כפות ידיו על ראשו הגדול של הסניור, הסתיר לו את שדה הראייה ובכוונה עמוקה ובניגון בירך: "מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את סניור טרבלוס, שיצליח בעזרת השם בעסקיו וייתן לו בריאות איתנה, אושר ושמחה כל הימים". בעוד הסניור אומר 'אמן' בקול מלא חדווה של שביעות רצון, הצליח 'הצולע' בזריזות ידיים של קוסם לסלק מעל שולחנו של הסניור תלושי אוכל ליום חול וליום שבת וכמאחז עיניים משך גם חופן של מטבעות כסופות של שילינג ממגירת המזומנים מבלי שהסניור הרגיש. שמח וטוב לב ובמאור פנים נפרד מהם המסעדן הנדיב בברכת "והמברך יבורך. תזכו לשנים רבות, נעימות וטובות, תבורכו מהשמיים ויימלא השם משאלות לבכם לטובה. אמן".

צלופחד ו'הצולע' הצליחו לתפוס שולחן פנוי בירכתי המסעדה ותוך דקה או שתיים הגיעה אליהם המנה היומית הקבועה – פילה מטוגן על מצע של פירה ולצדו צלחת גדושה של מרק פסוליה, שעליו אמרו זקני ירושלים: 'לא בא כבושם הזה...נכנס בשמחה ויוצא בתרועה'. צלופחד שיחרר מגרונו שיהוק וגיהוק של שביעות רצון והכריז בקול גדול לאוזני הסועדים האחרים: "קהל יקר, שתדעו לכם כי בכל ירושלים אין מרק פסוליה כמו המרק של סניור טרבלוס. שלושה ימים אחרי שאכלת אתה עדיין שומע תופים וחצוצרות של צבא הוד מלכותו, שמנגנים הלל ושבח לפסוליה של סניור טרבלוס." כמה מהסועדים צחקו בפה מלא. אחרים לא הבינו מה הקשר בין מסעדת טרבלוס לתזמורת הצבאית של הוד מלכותו. השניים קינחו בגזוז בטעם אורנג'דה ובפודינג-ג'ל אדמדם שצבע להם את השפתיים ואת הלשון. שמחים וטובי לב חזרו לשכונה כשבטנם מקרקרת מפסוליה וכיסיהם מלאים מיום ציד מוצלח.

ז

מאז ייסודה של המשטרה בספר דברים לא פסקו עבירות רכוש מן העולם. המשטרה מאז ומעולם נולדה עייפה ולשוטרים אף לא היה כוח ורצון לטפל יום אחרי יום בגניבה של סיר אורז על פתיליה וגיגית של כביסה. רק במקרים של שוד של אלפי לירות שנלקחו מאחד העשירים בעיר ועיתוני הערב כתבו על כך בכותרת הראשית הם התעוררו לחיים ושמחים וטובי לב הובילו את החשודים האזוקים מבית המעצר לבית המשפט.

בלש ממשטרת הקישלה שליד מגדל דוד שהתחזה למתפלל ליד הכותל הציץ מתוך הטלית וראה את ידו של 'הצולע' מחפשת אוצרות מתחת לטליתות של מתפללים אחרים. כשהיד המשוטטת חזרה עם ארנק, עצר אותו הבלש והביא אותו לתחנה. בין השוטרים נפלה מחלוקת. שוטרים תמימים, שלא הבינו אל נכון את שפתו המרוממת של 'הצולע', האמינו ש'חזר למוטב' ושוטרים בעלי ניסיון קבעו: 'מוטב שלא חזר משחזר'.

שופטי השלום והמחוזי במגרש הרוסים בירושלים הכירו היטב את צמד התכשיטים שהופיעו בפניהם עם כיפה לבנה ענקית בגודל של צלחת מרק והציציות שלהם מציצות מתוך החולצה. זה מכבר השופטים הפסיקו להתרגש מעבריינים 'החוזרים בתשובה' משום מקום ולימדו סניגוריה על

עצמם בלשון גבוהה מתובלת באמרות חז"ל בארמית עסיסית, שאפילו השופטים לא תמיד הכירו אותה. צלופחד ו'הצולע' שעשעו את השופטים ואת בטלני ירושלים שלא החמיצו את ההופעות שלהם בבית המשפט.

להגנתו טען צלופחד: "כבוד השופט, אני לא מודה בשום אשמה. בירושלים יש הרבה גנבים ודווקא נטפלים אל האדם הכי ישר בירושלים. אני נע ונד בזמן התפילה וכל מעייניי במלכות שמים. כפות ידיי משוטטות בתחינה לפני בורא עולם ואם כף ידי המשוטטת נקלעת בטעות לחפציו של מי המתפללים אני מחזיר מיד את האבדה לבעליה מיד ומבקש אלף סליחות. כבוד השופט, במו עיניי ראיתי את הגנב."

התובע המשטרתי: אתה יכול לתאר את הגנב שראית?

'הצולע': כן, הוא היה בגובה ממוצע ועם זקן.

התובע המשטרתי: האם אותו אדם היה גבר או אישה?

'הצולע': ממתי נשים מסתובבות ליד הכותל עם זקן ואני לא עודכנתי?

השופט: כבוד התובע המשטרתי, מי גייס אותך למשטרה?

חבל היה לשופטים לאבד את ההצגה הטובה בעיר והמשפט התארך והתארך על פני חודשים ארוכים ו'הצולע' וצלופחד, כל אחד בזמנו החופשי, עשו מהמשטרה והשוטרים צחוק וקלס. בתמורה למנות הבידור שהעניקו לשופט הוא שלח את צלופחד ו'הצולע' לחופשי.

למחרת נכתב ב'דואר היום' תחת הכותרת: 'חשרת עננים שחורים על ירושלים: גנבים שוחררו בגלל בדיחה עם זקן'. הכתבים ציטטו את צלופחד בצאתו מאולם בית המשפט עם מגבעת אוסטרלית: "אני נשבע בזקן של אבא שלי, בחיים לא גנבתי... המשטרה רודפת אותי רק בגלל חטא קטן שעשיתי בנעוריי ומאז חזרתי בתשובה ואני מקפיד על קלה כחמורה. עשו ממני עברייך על לא עוול בכפי. אני שומר מצוות וחולם שיום אחד הגאון ר' עובדיה יוסף, שחזר לא מזמן מכהונה רמה במצרים, יחזיר עטרה ליושנה ויוציא אותנו מאפלה לאורה."

ח

צלופחד ו'הצולע' לא שמעו ולא הקשיבו לטרוניות ולקובלנות של חבורת הצעירים, שחשו שהם עובדים ב'ניוטרל', הילוך סרק שאינו מסיע אותך לשום מקום. הפעולה בכותל ביום חמישי האחרון הגדישה את הסאה. בצפיפות שליד הכותל צעירי הכנופיה כייסו תיירים, בעלי תפילה וקבצנים אביונים וקבצנים בלבוש הדור של רבנים שביקשו תרומות לישיבות, ליתומים ואלמנות ונתנו קבלה לכל דורש. הכיסים שלהם היו עמוקים במיוחד והשלל אצלם היה ראוי מכל הבחינות. כל הכסף הועבר לצלופחד ו'הצולע', שהמתינו לחבורה בכיכר בתי מחסה ברובע היהודי ובינתיים עישנו להנאתם סיגר קובני משובח, לגמו ערק מבקבוקים אישיים והמתינו. הצעירים חזרו עם שלל של מאות לירות, דולרים ושטרלינג, קיבלו טפיחה על השכם ופנים חמוצות של חוסר שביעות רצון. מוכי ייאוש הלכו הנערים הביתה, מבלי לראות גרוש לבן ליום שחור שבו יוכלו לקנות פיסת 'לָדֶר' או 'בִּמְבָּלִיק' שחור או לשתות כוס 'סוס' או 'תמר הינדי' או לקנות סיגריה 'פליירס' בודדת בקיוסק של אליהו. הקמצנות הכרונית של צלופחד ותאוות הבצע של 'הצולע' היו האקדח המעשן בתחילת הסרט שסופו מי יישורנו. מדי לילה ישבו הנערים מתחת לפנס היחיד בשכונה וקוננו על המצב הבלתי אפשרי וחיפשו פתרון נאות למצב שאליו נקלעו.

ליל שבת של חודש טבת, פרשת 'ויחי', היה לילה חורפי סוער במיוחד. רוח סערה טרקה דלתות וניפצה חלונות. ברקים ורעמים. גשם זלעפות. זקני ירושלים דיברו על שלג וברד שאלוהים הולך להמטיר על העיר. לא ידענו אם רוח אלוהים מרחפת מעל פני המים או ידם של פורצים המנצלים את רעשי הטבע. אימא, שאוזניה היו חדות כתער, הציצה מבעד לחלון ואמרה: "אני חושבת שהלילה פורצים את החנות של אלטע-שמאטע הסמרטוטר."

"מה כבר יש לגנוב אצלו? ממה מתפרנס הסמרטוטר?", שאל אחי, "זאת שאלת אלף פונט מנדטוריים. כל הסמרטוטים המסריחים שלו שווים בקושי גרוש וחצי. בחיפושים שהבריטים עורכים בשכונה כמעט מדי יום – הבלשים, השוטרים והגפירים תמיד צובטים לעצמם את האף ומדלגים על החנות המסריחה של הסמרטוטר."

"שמוחה, שידעת על כל פשע 24 שעות לפני הביצוע", סיפרה אימא, "אומרת ש'אלטע-שמאטע' מסתיר בין הסמרטוטים שלו טומיגן, סטן וברן שנגנבו מהבריטים והיא חושבת שהוא מעמיד פנים של מטומטם אבל הוא סוחר ממולח של סמים ונשק. פעם כמעט אחז שבץ את הסמרטוטר כשקליינטית תתרנית עם אף סתום וזגוגיות עבות על העיניים עצרה בפתח חנותו, אחזה בחולצה מוכתמת עם טלאים וללא כפתורים ושאלה: 'אדון אלטע-שמאטע כמה עולה?' איזו סיבה יש לאדם להיות מוקף כל ימיו בסמרטוטים מסריחים מבלי שמישהו יהיה לו אומץ לקנות ממנו אפילו סמרטוט אחד?"

אחי הטיל ספק בסיפורים על סמרטוטים מצחינים, נשק וסמים שיש לסמרטוטר ואמר שאם יפרצו פעם לשם, יהיה זה בזבוז להשליך בקבוקים ריקים כדי להפחיד את הפורצים.

באותו לילה סגרירי, גשם דפק על השמשות, אחי ואני הצצנו מבין העציצים בבלקון, רטובים עד לשד עצמותינו. ראינו דמויות מגששות באפילה ובידיהם פנסי כיס. במאמץ רב הבחנו בצללית של 'הצולע' הגורר רגל ושמענו את קולו הצרוד של צלופחד. לצדם עמדו עוד שניים-שלושה פורצים. אפילו שמענו את קולו הדק של יומטוב הבן של ברוריה: "צלופחד, נשבע לך בזקן של אבא שלי זיכרוננו לברכה. שאימא שלי תמות ותדרוס אותה רכבת אם אני משקר. שמעתי שאדון אלטע-שמאטע מחביא נשק, סמים וגם כסף, זהב ואבנים טובות ומרגליות. מה יש לנו להפסיד? ורק בקשה אחת קטנה, אם אתה מת, אני רוצה במתנה את המגבעת האוסטרלית שלך."

"יומטוב, אפילו יום טוב אחד ממך לא ראינו ואתה כבר רוצה את המגבעת האוסטרלית שלי כשאני עדיין בחיים. אם אמות מאש המשטרה תקבל את הכובע האוסטרלי שלי. אם אמצא רק סמרטוטים מסריחים אוריד לך את ה'ובוס חמינדוס' ותתחיל לציץ כמו ציפור", שמענו את קולו הצרוד של צלופחד.

תוך דקות אחדות הדלת נפרצה והדי סירחון עלו מחנותו של הסמרטוטר והגיעו עד לבלקון שלנו. לאור פנסי הרוח שבידי הפורצים ראינו מחזה מוזר: דלת החנות נסגרה מבפנים. המתנו דקות אחדות כשאנו רועדים מקור ורטובים עד לשד עצמותינו כדי לגלות סוף סוף איזה אוצרות קורח מחזיק הסמרטוטר. לפתע נשמעו שתי יריות. שמענו צעקות חדות ומיד

ירד שקט. דלת החנות נפתחה. צלליתו של 'הצולע' לא נראתה גם את קולו הצרוד של צלופחד לא שמענו. שמענו רק את קולו של יומטוב מסלסל בנוסח תימן: "אֶשֶׁר יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת־זֶכֶר עֲמָלְךָ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם." לאור פנס הרוח שבידו ראינו את יומטוב מנפנף בכובע האוסטרלי. לא היה לנו ספק. משהו טרגי קרה הלילה בחנותו של הסמרטוטר.

כדרכו מדי בוקר הגיע הסמרטוטר ונדהם לגלות את חנותו הפרוצה: "בני זונות, מה כבר אפשר לגנוב מחנותו של סמרטוטר? שאימא שלהם תהיה אלמנה והילדים שלהם יתומים... עכשיו מי יקנה בגדים ישנים טבולים בדם? רצח, רצח! לא אחד רצחו. שניים נרצחו".

בעקבות צעקותיו של הסמרטוטר הגיע ג'מאל, שוטר המקוף הערבי, תחב את הנבוט לבית השחי, צבט את האף ונכנס לחנותו של הסמרטוטר. לאור פנס הכיס שלו זיהה מיד את שני הנרצחים ואמר בינו לבין עצמו: "וואללא איזה בחורים... מוש חאראם? לב של זהב היה לבנדיטים. תמיד התחשבו בי ובילדים שלי, אפילו שמו לי כסף בכיס שאני לא ארגיש. לא חבל? מי עכשיו בעל הבית? מי?!". היה נדמה שחרב עולמו של שוטר המקוף ג'מאל וכמעט פרץ בבכי מרורים על האבדן.

לא חלפה שעה ולמקום הגיעו קציני משטרה ושוטרי המחלקה לזיהוי פלילי. בלשים ממשטרת הקישלה תחקרו את השכנים והגיעו גם לביתנו ותשאלו את אימא: "אתם גרים מעל זירת הרצח. האם שמעתם קולות של פריצה? האם שמעתם שיחות של פורצים בלילה האחרון? האם שמעתם קולות ירי?" אמי החכמה העמידה פנים של שיה תמימה וניסתה להסיח דעתם ממראה קשה ולא נעים ואמרה בחצי ספניולית: "פישקאדו אי לימון... קרידוס, שוטרים נכבדים, שייתן לכם אלוהים אושר ובריאות ושלא תדעו צער... - היה זה לילה סוער, רעמים וברקים. גשם דפק על החלונות הכפולים שלנו שהיו סגורים. לא שמענו. לא ראינו. דווקא הלילה ישנו שינה עמוקה יותר מכל הלילות".

אחי התאפק שלא לצחוק מתחת לכף ידו שכיסתה את פיו. אימא סילקה אותו מעל פניה כשהיא לוחשת: "קֶאבִּיסָה דִּי טְרוֹנְצ'וֹ – ראש כרוב, טיפש".

לא היה אחד מבני השכונה שלא כיבד את המעמד בהלוויה. אולי רצו לוודא שצלופחד ו'הצולע', שבחייהם ובמותם לא נפרדו, הולכים לשכב עם

אבותיהם. כל החנויות נסגרו על מסגר ובריח. בעלי העסקים ותושבי השכונה התקהלו ליד בית הכנסת הגדול להלווייתם של שני עבריינים, שלאחר מותם נחשבו לצדיקי הדור, לשהידים, שהקריבו חייהם על מזבח האומה העברית בארץ ישראל.

בעלי החנויות בשכונה נשמו לרווחה. גם אנו נשמנו לרווחה כי סוף סוף נוכל לישון בלילות מבלי שנאלץ להשליך בקבוקים. אחי קבע: "יומטוב חשב שאם יש לו מגבעת אוסטרלית של צלופחד על הראש הוא יהיה תחליף למנהיג אחד בדורו", רובן הסנדלר סיכם את המצב במבטא המשותף למרדכי היהודי ולהמן הרשע: "גנבים, אחד כלב בן כלב הולך, שני כלב בן כלב בא... מי עכשיו עושה בורות? מי עכשיו מחזיר סחורה?"

המקוננת רוחמה, שבצעירותה הייתה זמרת חתונות, קוננה בקול גבוה ושובר לב על שני בחורים צעירים, ישרים כמו סרגל, שחלב אמם עדיין על שפתותיהם ולא טעמו את טעם החיים ולא הקימו בית ומשפחה. המחזיר בתשובה השכונתי ספד לצדיק טוביה, ש"בפי כול נקרא צלופחד, ולאמציה 'הצולע' יפה הנפש. שניהם חזרו בתשובה ולא עבר יום מבלי שהניחו תפילין ונתנו ח"י מיל צדקה לעניים צנועים." לא הייתה עין שנותרה יבשה למשמע השבחים שהרעיף הרב על צלופחד ו'הצולע' השם ינקום דמם, שזכרם לא ימוש מאתנו. גם יומטוב וחברי הכנופיה הצעירים דמעו והיו שסברו שאלה דמעות של בצל שמרחו על עיניו, כמקובל בשכונתנו כשאינן סיבה ממשית לבכי. בעוד ההלוויה יוצאת לדרכה האחרונה שני בלשים ניגשו ליומטוב החבוש במגבעת אוסטרלית, אזקו את ידיו ואת רגליו וגררו אותו ל"זינזה". מישהו מבאי ההלוויה אמר: "על ראש הגנב בוער הכובע... האוסטרלי."

'משוגע עליה'

'מוטב להיות משוגע מאשר חכם

בעולם של משוגעים'

(ארסמוס מרוטרדם)
)

א

עד לא מכבר בצלאל היה עלם חמודות, אפילו קצת נאה. רעמת שיער שחורה משוחה בברילנטין ועיניים יוקדות של חתול צמא ליד קערת חלב. יום יום תצפת בצלאל מהבלקון וראה את פִּיגֶל שאהבה נפשו, זקופה כעמוד תאורה, טופפת בצעדי און אל הסמינר החרדי 'בית יעקב'. צמתה הבלונדית השתלשלה מאחורי גבה ונשקה למותניה. עיניה פעורות ומתגלגלות כשתי גולות משחק תכולות. לבו זעק מרוב תשוקה: 'אוי ריבונו של עולם'.

הוא חלם רק על פִּיגֶל בת השכנים ודחה כל הצעה של שדכן או שדכנית ואפילו של 'נשמות טובות' שלא רצו ברעתו אלא ברעת המשודכת. בכולן מצא בצלאל פגם. אחת גבוהה מדי, שנייה נמוכה מדי. אחת כרסה הולכת לפניה ומודיעה על בואה ושנייה שחופה וצמוקה, אחת שחורה כתחתית של סיר בישול על גחלים ושנייה לבנה כירח סהרורי, אחת שיניה פגומות ושנייה פיה חתום ומפגינה חמיצות. אחת ענייה מרודה ואחרת הוריה בזים למי שאינו בעל נכסים כמותם. היו כמה הולכי רכיל שסברו שבצלאל אינו מוצא זיווג כי פתקים שתחב בין הסדקים של הכותל לא נענו בגלל שגיאות כתיב וכתב חרטומים שמלאכי השרת לא יכלו לפענח. בעלי חוש ריח מפותח הודיעו כי בתפילת שבת בבית הכנסת עולים ממנו, בר מינן, ריחות מאוסים של עשן סיגריות.

בכל ירושלים רבתי לא היה מומחה כמו בצלאל בתחום החשמל. על כל תקלה ברשת הזעיקו את בצלאל והוא כהרף עין זיהה את מקור התקלה ותיקן אותה. מנהל חברת החשמל הירושלמית אפילו רצה לתת לו משרה

של מפקח בכיר בתחנת הכוח הירושלמית. הכול הלך למישרין ושבועות אחדים לפני כניסתו לתפקיד סחה דעתו של בצלאל למראה פִּיגֶל בת השכנים שחלפה על-ידו. מבלי שהספיק לומר 'אני משוגע עליך פִּיגֶל' הוא נותר קטוע נשימה ולא הבחין בין פלוס למינוס והתחשמל בראשו. הבזק של ניצוצות שיכול היה לספק חשמל לשכונה שלימה בירושלים עלה מאוזניו, מנחיריו ומפיו. כשקם על רגליו התנהגותו כבר לא הייתה כתמול שלשום, עיניו יצאו מחוריהן, פיו התעקם, אבל חשמל ידע לתקן.

מאז ההתחשמלות עמד בצלאל בכל אמצע חודש מול הירח המלא שהאיר את ירושלים מעל פסגת הר הצופים, ילל יללות של זאב מיוחם אל מול הירח וקרא: "הוי פִּיגֶל, פִּיגֶל, לבי נמס כקרח ביום חמסין; פִּיגֶל, פִּיגֶל, לבי נמס כמרגרינה בשמש, לבי נמס כקוביית סוכר בכוס תה. פִּיגֶל, המסת את לבי. נפשי יוצאת אליך אהובה... את חשמלת אותי אהובה..."

אנשי אמונה סהרוריים, המסתובבים בחצות הלילה וסופרים כוכבים, נשבעו בכל הקדוש להם שבלי לט"ו בכל חודש, לקראת חצות, בצלאל קם ממיטתו, ממשש את דרכו כסהרורי וכציפור בודדה הוא מטפס על הגג, מרחף מעל המרזבים וקורא בשנתו: "הוי פִּיגֶל, פִּיגֶל, אם הייתה לי גיטרה, הייתי שר לך סרנדה."

חודש אחרי חודש, כשעלה הירח האדום מעל הספרייה הלאומית בהר הצופים, ראו השכנות והשכנים כיצד דעתו של בצלאל הולכת ומשתבשת מרוב תשוקה לפִּיגֶל שהייתה צעירה ממנו בעשור וחצי. האשכנזים קראו מאחורי גבו: 'משיגנע', הספרדים: 'לוקו', הפרסים: 'דִּינְוָאנָה', הַחֲלָבִים: 'מִגְ'נון' ונאמני הלשון העברית קראו לו: 'בצלאל המשוגע'. ילדי השכונה רדפו אחריו בקריאות: "יאללה בצלאל, תחשמל את פִּיגֶל!"

יותר מכולם היו הוריה של פִּיגֶל מוטרדים ומודאגים למשמע יללות הזאב שלו אל מול הירח המלא של אמצע החודש. הם הגיפו תריסים וסגרו חלונות בניסיון להתעלם מקריאותיו של בצלאל לאהובת לבו. הם חששו שבצלאל יממש את איומיו, יחטוף את פִּיגֶל בתם האהובה, יקדים את העגלה לפני הסוסים, יגזול את בתוליה ויהפוך אותה לאם בלי חופה וקידושין.

אובד עצות פנה ר' שייקה נחמן פודולסקי אביה של פִּיגֶל בשאלתה לאדמו"ר רבי מוישה בונם ראש ישיבת 'בסוד ישרים': "כבוד תורתו,

ישמרהו צורו וקונו, בעוונותינו הרבים אנו גרים בדמי מפתח בחצר של מזרחים רחמנא ליצלן, ולא זו גם זו. אחד משיגנע משלהם עומד בט"ו של כל חודש אל מול הירח המלא, מילל כזאב וזועק עד אור הבוקר את שם בתנו 'פִּיגֵל, פִּיגֵל'. סכנה מרחפת מעל ראשינו ואנו אובדים עצות."

"ומה קורה בשאר ימות החודש?" שאל האדמו"ר.

"ראה זה פלא, לפני ואחרי אמצע החודש נוהג בצלאל כדרך שאר בני אדם, יודע פסוק ושברו ומחשמל דירות בעבור מנה של גפילטע פיש ושאריות של קוגל וצ'ולנט משבת."

האדמו"ר ר' בונם חכך וחכך בדעתו, מרט כמה אניצי שיער מזקנקנו ולעס, כסס ציפורניים, חכך בגרונו ופסק: 'ושומר נפשו ירחק מהם, מה לנו ולהם? הם בשלהם ואנחנו בשלנו. איננו חיים אתם ואיננו נקברים לצדם. אין אנו מתפללים כמותם, בניהם ובנותיהם אינם לומדים במוסדות התורה שלנו, הם לא מדברים בשפתנו. הם אוכלי קטניות בפסח ושחיטתם פסולה בעינינו. בסיעתא דשמיא ובלי נדר, נמצא לפִּיגֵל שלכם שידוך ראוי, אברך בר-אוריין, ובט"ו באב הבא עלינו לטובה נזכה למִצְהָלוֹת חֲתָנִים מְחֻפָּתִים וְנִעָרִים מִמִּשְׁתֵּה נְגִינָתָם... עוֹד יִשְׁמַע בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַיִם קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שְׂמִיחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה. משיראה הלז כי זו שאהבה נפשו כבר אשת איש, ראשה גלוח והיא לבושה בצניעות, מן הסתם יפנה לדרכו ושלוש על ישראל. לנו אין דין ודברים לא עם הרשויות שלהם ולא עם השכנים שלך."

"כבוד תורתו, החתונה תיערך דווקא בט"ו באב כשהירח במילואו ובצלאל יוצא מדעתו? מי יערוב לידינו שהכול יעבור לשלום?"

"עד אז תפקידו עליה שמירה וירחם השם."

ב

ר' שייקה נחמן פודולסקי שילם בעין יפה לחנוכה-פסח שובר עצמות ידוע, ששירת בבריגדה וטיפס בסולם הדרגות ועד לדרגת קורפורל הגיע ואפילו נפל בשבי באיטליה. מאז שחזר מהשבי מקל החובלים האימתני שלו לא מש מידו ועמד ערוך ומוכן לשירותו של כל המרבה במחיר. הוא שמר על פִּיגֵל לבל יציקו ויטרידו אותה צעירי השכונה ובראשם בצלאל.

חנוכה-פסח הקדים תרופה למכה. קרא לבצלאל בימים של צלילות דעת ואמר: "יא בצלאל, עיניים שלי, תכניס טוב לראש שלך. החרדים לא יתנו לך לגעת בציפורן הקטנה של הילדה שלהם כי אתה לא משלהם, אתה אחר... תיקח אחת מבנות השכונה והכול יבוא על מקומו."

"אדון חנוכה-פסח, אני אוהב רק את פִּיגֶל. אני מוכן למות למענה."

"בחיים צריך לנסות בשיטת 'מצליח'. אל תיבהל מתשובה שלילית. עמוד על שלך. יתנו לך – תיקח; יכו אותך – תברח. לך לברוך הספר שיגלח את שיער ראשך ויסדר לך זקן של תלמיד חכם. משם לך לחמאם, קח בהשאלה מהמלתחה בגדים של אברך משיבת 'בסוד ישרים' בשעה שהוא טובל במקווה. לאחר שתתרחץ, תלבש את בגדי האברך, תצחצח נעליים ושים עליך או-די-קולון. כך תלך לביתו של ר' שייקה נחמן פודולסקי, תצלצל בדלת ותבקש בהרבה כבוד ובנימוס את היד של ציפורה, מה קוראים פִּיגֶל."

היו אלה שעות הארה וצלילות הדעת של בצלאל. ההצעות של חנוכה-פסח נראו בעיניו. לאחר שברוך הספר סידר לו זקנקן והוא טבל במקווה הלך למלתחה ומצא בגדי אברך משיבת 'בסוד ישרים' לפי מידותיו. עד מהרה בצלאל היה לבוש קאפטן מפוספס בצבע צהוב-זהוב עם פסים כחולים ומעליו בגד עליון בצבע חום שנקרא ז'בה. חגר אבנט-גרטל רחב עשוי בד לבן, מכנסי גִּטְקֶס ארוכים עד לברכיים בצבע לבן, גרביים לבנים ומעליהם מכנסיים קצרים שקצותיהם מהודקים לרגליים. חבש לראשו יִרְמְוִלֶקָה לבנה ומעליה מגבעת סֶמֶט. בצלאל היה מאוכזב שלא מצא במלתחה גם נעלי אברכים כבדות במידה 47. הוא הסתפק בנעליים שחורות עם שפיץ שמדד ב'פרימן את ביין' בבניין העמודים וכשהמוכרת הלכה להביא דוגמה נוספת הוא צעד בגאון הביתה בנעליו החדשות כשהוא משאיר בחנות למזכרת את נעליו הבלויות.

שמח וטוב לב יצא מהחמאם וראה אברכים יוצאים מהמרחץ השבועי וביניהם אברך אחד מסולסל פאות, ערום ועריה, שמכסה בשתי כפות ידין את מבושיו ורועד מקור. בצלאל סינן מבין שיניו: 'אַ גוט שאַפֿס רַב ייד' ומשום מה לא קיבל מענה.

בצלאל עמד מול הראי בבית ולא זיהה את הייצור המשונה שנשקף ואמר בינו לבין עצמו: "יא בצלאל, משוגע אחד שכמוך, עוד מעט ל"ג בעומר

והתחפשת כמו בפורים. גנבת את הבגדים של האברך והכל בשביל אחת ציפורה, מה קוראים פִּיגֶל. "הוא התיז על עצמו שפריץ הגון של או-די-קולון ויצא לדרך בפיק ברכיים לא לפני שנשק שלוש פעמים לציציות 'ארבע כנפות' שלו ושבע פעמים למזוזה, קרא שלושה מזמורי תהלים ואמר בדחילו ורחימו 'שמע ישראל' ו'תפילת הדרך'.

אף שבצלאל לא היה בטוח שהחיזור שלו ומאמציו להשיג את ציפורה-פִּיגֶל ייענה בסבר פנים יפות, הוא פעל לפי המלצתו של חנוכה-פסח: "אל תיבהל מתשובה שלילית. עמוד על שלך. תפעל בשיטת 'מצליח'. ייתנו לך – תיקח. יכו אותך – תברח!"

בצלאל עמד מול הדלת הנעולה של משפחת פודולסקי, נבוך וחרד מן הבאות. לאחר דקות של חיבוטי קבר ודפיקות לב מואצות הוא צלצל במצילה. צלצל ואין עונה. דפק ואין עונה. צלצוליו ודפיקותיו הלכו וגברו. בצלאל הצמיד אוזן לדלת ושמע מבפנים קולות ויכוח ביידיש בין ראש המשפחה, האם והבת. שמע גם מילים לא מחמיאות על ארץ המוצא של אבות אבותיו של בצלאל. הוא שב ומשך במצילה וחיכה. חלפו דקה או שתיים והדלת נפתחה עד לגודל השרשרת המגינה על הפתח. האברך המדומה עמד במלוא הדרו מול הוריה של פִּיגֶל וציפה לנס משמים. ריחות הרינג, קוגל, צימס וצ'ולנט של שבת נשכו לו את האף. מבלי להזמין את בצלאל לעבור את הסף זיהתה הרבנית הינדה-קייילה את בצלאל ספון בתוך בגדי אברך משייבת 'בסוד ישרים'. שיניה נקשו ובקושי יכלה לומר 'שמע ישראל!'. היא זעקה: "אוי ריבוינו של עוילם, היט מיר פון דעם פראַנק." בעלה ר' שייקה נחמן פודולסקי, שפניו היו חיוורים כפני מת, התקרב לדלת. פִּיגֶל עמדה מאחורי הוריה בשמלת 'בית יעקב'. בצלאל עמד כגולם. נעתקו המילים מפיו ולא ידע מה לומר. ר' שייקה נחמן פודולסקי העלה חיוך מעושה על פניו, תחב את אצבעותיו הדקיקות לסבך זקנו הארוך ואמר בנעימה של דף גמרא:

"שׁוּלֵם עליכם רַב יִיד."

"עליכם שׁוּלֵם רַב שייקה נחמן פודולסקי", רעד קולו של בצלאל.

"אנחנו כבר תרמנו... מה מבקש כבודו?"

"אננני....", גמגם בצלאל באין מילים בפיו.

"מה אתה? מי אתה?", אמר הרב, "קודם שכבודו שיחר לפתחנו כבר ריחות תמרוקים של נואפים ועובדי כוכבים ומזלות צרבו את אפינו. אם כבר כבודו מתחזה לאברך – איפה הפאות איפה?"

"כבוד הרב שייקה, פאות זקן יגדלו לי בעזרת השם. אני בעניין אחר. יש לכם ילדה זהב טהור", התעשת בצלאל, "קוראים אותה 'ציפורה-פִּיגֶל' ואני רוצה את היד שלה".

פניו של הרב נפלו והוא לא ידע איך להסיר את הנגע מביתו וכבעל קושיא שאל: "אדון בצלאל, קָא מְשַׁמֵּעַ לָן 'רוצה את היד'? כל דכפין ייקח יד? וכי אני קצב באטליז שמוכר יד ורגל של בהמות?"

"למה יכעס כבוד הרב, למה? 'רוצה את היד' רוצה לומר שידוך עם הבת שלכם ציפורה-פִּיגֶל שתחיה. בכל לילה אני חולם שציפורה-פִּיגֶל הנאוה בבנות מתחת לאפיריון ואני עונד טבעת על אצבעה, שם כתר מלכות על ראשה, שובר כוס ואומר 'אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני'".

"חלומות שווא ידברו. חלומות באספמיה. אין מראים לו לאדם אלא מהרהורי לבו".

"במסכת ברכות נאמר: חלום – אחד משישים לנבואה", התגונן בצלאל.

"מיום שחרב בית המקדש הנבואה ניתנה לשוטים. ואם בשוטים עסקין שמא יגיד כבוד מעלתו, מה הייחוס שלו? תמיד קראו אותך בצלאל?"

"כבודו מה רע בבצלאל? בְּצִלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוּדָה הִיא האינג'ינר והארכיטקט של המשכן, כליו ובגדי הכהונה. איזה פגם נפל כאן?"

"אפשר יגיד ר' בצלאל, איך קראו אותך בברית מילה?"

"הייתי קטן, אולי בן שבוע או קצת יותר, מאיפה אני זוכר מה היה בברית? המוהל אמר שקראו אותי בצלאל, כולם קוראים אותי בצלאל ואפילו המורה כהן ב'דורש ציון', צבט לי באוזן ומשך עד שהאוזן כמעט נתלשה ואמר: 'בצלאל, לך תביא את אבא ואימא'. אבא מת מזמן ולא יכולתי להביא אותו. אימא סירבה לבוא. גורשתי בבושת פנים מהעממי ולמדתי חשמל".

"למה הוריק נתנו לך שם של צדיק ואתה מחלל שבת?"

"ר' שייקה היקר, הרמב"ם עליו השלום אמר: 'וְחָטָא גָדוֹל הוּא לומר לְבַעַל תְּשׁוּבָה 'זְכֹר מַעֲשֶׂיךָ הָרָאוּשׁוֹנִים', כְּדִי לְבִישׁוֹ וּלְהַזְכִּירוֹ מָה עָשָׂה'."

"יפה דרשת. אני רואה שאתה יודע שבר פסוק. אכן אלה פחות או יותר מילותיו של הרמב"ם זצ"ל. נראה שאתה ראש לשועלים ומי ייתן ותהיה זנב לאריות."

"למען כבודו, כבוד הרבנית והעלמה הכבודה פִּיגֵל אני לבוש מחלצות של אברך. אז למה אני לא יכול לבקש את ידה של 'ציפורה-פִּיגֵל' שלכם?".

"אכן אתה לבוש כאברך ואומרים שהיום נגנבו בבית המרחץ מלבושיו של אברך ירא שמים משיבת 'בסוד ישרים' והלז יצא לביתו עירום ועריה כשהוא מכסה בכפות ידיו את מבושיו."

"כבודו, ועל זה נאמר: מְקוֹם שֶׁבַעֲלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִים לַעֲמֹד בּוֹ."

"ודאי, ודאי, שאינם יכולים לעמוד בו וזאת מחמת ריח טומאה שעדיין דבוקה חוזרים בתשובה. אפילו בשבת מריחים מהם את עשן הפֶּאֶפִּירָאָס, דהיינו ציגרטן שהם מעשנים בשבת קודש."

"אני דווקא שומר מצוות, לא אוכל 'דבר אחר', מבדיל בין בשר לחלב, צם חצי יום בכיפור וחצי יום בתשעה באב."

"למה לא יאמר כבודו שאתה גם ממתין חצי שעה בין בתו של הקצב לבתו של החלבן כדי לא לערבב בשר וחלב."

"כבוד תורתו, אני גם לא הולך לכדורגל בשבת לפני שאני מתפלל שחרית, מוסף ומנחה."

"לכבוד לנו שבאת לבקש את ידה של בתנו... היינו חפצים באברך משי כמוך, אבל מה לעשות? המזל לא תמיד מאיר לנו פנים. פִּיגֵל שלנו שתחיה כבר מחותנת. יש בידינו שטר אירוסין שלה. בלי נדר ובעזרת השם בט"ו באב נחתן אותה עם אברך משי משלנו, השם ישמרהו ויחיהו."

"רבי מנחם, אנחנו יהודים כמוך עם מנהגים שונים. במסכת יבמות שנינו שלמרות חילוקי הדעות בין בית הלל לבית שמאי הם נשאו לאישה את בנות היריב שלהם. למה שלא תבטלו את האירוסין של בתכם עם אברך עני מרוד ותעדיפו חשמלאי עם דוקומנטים? פִּיגֵל תהיה כלה נאה וחסודה

ותזכה בעזרת השם לבית נאה וכלים נאים וגם אתם תהיו מסודרים יפה לכל החיים. היא תהיה אצלי מלכה."

"אין אנו החרדים לדבר השם מבטלים אירוסין בעד כל הון שבעולם... יתר על כן, לא באים בברית נישואין אתכם... יעזור לך אלוהים ממקום אחר."

"תמיד יש פעם ראשונה. אפילו איתמר בנו של אליעזר בן-יהודה, שקודם קראו אותו בן-ציון, נשא לאישה את לאה אבו-שדיד הספרדייה."

"אליעזר בן-יהודה היה חוטא ומחטיא. הוא מחק במחי יד את לשון יידיש שבפינו מדורי דורות ועשה את לשון הקודש ללשון של חולין. בגיהנום נידונים רשעים כמותו חצי שנה באש וחצי שנה בברד ובשלג והצינה קשה מן האש."

"ר' בצלאל, יש לכבודו דוקומנט שדעתו לא נטרפה ולא השתבשה?"

"ודאי, ודאי יש דוקומנט ועוד איך. ישאל כבודו ב'עזרת נשים' במבואות ירושלים שאין מומחים מהם בענייני נפש. אולי בכל זאת תבטלו את האירוסין למען השכנות הטובה."

"אין אנו החרדים לדבר השם מבטלים אירוסין בעד כל הון שבעולם... יעזור לך אלוהים ממקום אחר."

"אתם עוד תראו. פִּיגֵל אוהבת אותי ואני אוהב אותה. אולי יום אחד היא תבוא אליי ושנינו נמצא מקלט ליד הים הגדול שבה שולטת אהבה."

"מתי תלמדו שאתם זה אתם; ואנחנו זה אנחנו? יש שלובשים בגדי אברך ומתחזים לאחד מבנינו. למה שלא תלבשו גלימה של חכם באשי ותמצאו זיווג במושבות שלכם?"

ר' שייקה נחמן פודולסקי טרק את הדלת ופנה לזוגתו הרבנית הינדה-קייילה ולפִּיגֵל בתו ואמר: "איר האָט געזען יוסף דער חלמער – ראיתם את יוסף בעל החלומות? עד כמה מגיעה עזות המצח של ה'שְׁוֹאֲרֶצֶה חַיִּיעַס', ה'פֶּרְנֶק פֶּאָרָךְ?' כל ירושלים עיר הקודש בתדהמה מגניבת בגדיו של אברך שנאלץ לחזור הביתה ערום ועריה. הנה לכם מחלל שבת שלובש בגדי אברך גנובים ומבקש לבעול את בתנו האחת והיחידה."

בצלאל שמע את הקולות שמעבר לדלת ופייס את עלבוננו ביריקה סמיכה בפתח הדלת הנעולה וקרא בקול גדול: "הלוואי שיהיו לכם נכדים ונינים שחורים כמו תחתית מפוחמת של סיר עם צ'ולנט".

ג

כאוב ואובד עצות חזר בצלאל לחנוכה-פסח, שקיבל את פניו בחיוך משוך מאוזן לאוזן ומקל החובלים שלו מתגלגל בידו כחרב המתהפכת בשערי גן עדן: "יא פוסטמה, השכל שלך ברח לתחת?" ראית איך השפילו אותך? הם בכלל פתחו לך הדלת? הגיע הזמן שתדע שהם זה הם ואנחנו זה אנחנו."

"בשביל פייגל אני מוכן לאכול אפילו את הכובע וגם גפילטע פיש, קוגל וצ'ולנט. למענה אפילו חזרתי בתשובה."

"קלבסה, החזרה בתשובה שלך עושה רושם על הפשפשים. אתה חסיד רמאי. כשאתה רואה נערה יפה אתה שם את כף היד שלך על העיניים ומציץ מבין האצבעות ואומר 'שתבח שמו...' מה יהיה בצלאל? אתה הולך ומזדקן ועוד מעט תהיה בן שלושים ועדיין לא שמת טבעת על אצבע של איזו בתולה. רק שדכנית או שדכן ימצאו לך אישה משלנו, שיודעת לנקות, לכבס, לבשל ולחמם לך את המיטה בלילה קר ולהשריץ לך ילדים ולתת לך את הכבוד המגיע. עוד מעט תיאלץ להסתפק באלמנה, המתגעגעת לבעלה מנוחתו עדן, או עם רווקה זקנה שכבר נעשתה מלפפון חמוץ. עוד שנה-שנתיים תצטרך להסתפק, לא עלינו, בגרושה שמחפשת בעל שיפרנס אותה ואת עשרת ילדיה."

"מה אגיד לך אדון חנוכה-פסח, פעם הייתי הולך בנחלת שבעה ומקדים שלום לכל עובר ושב וכולם ענו לי בברכת שלום. היום עוברים הם על פניי כאילו איני קיים כמו הייתי רוח מהלכת. החרדים והחילונים מלגלים עליי, כל אחד מהטעמים שלו. הבנות בשכונה כבר לא משתגעות עליי כמו לפני ההתחשמות. הן יוצאות אתי פעם אחת לפי המלצתה של פלורה השדכנית ומוצאות בי את כל המומים שבעולם. כשהן מגלות שזה אני בצלאל החשמלאי שמטייל בלילות ירח על המרזבים בגג הן בורחות ממני כמו מפגע רע ומשאירות אותי באמצע רחוב יפו פינת המלך ג'ורג'. אני אתחתן רק עם פייגל."

ד

חלפה שנה של חיפוש והתייסרות. בצלאל המשיך לטייל על הגג כסהרורי ולילל יללות זאב אל הירח המלא ואל פייגל אהובתו שנעלמה מהשטח. השדה הקרח שעל ראשו התמלא והיה לרעמה, הפאות נבלעו בתוך הזקן שהיה לזקן עבות היורד על פי מידותיו. בצלאל נעמד יום אחד מול הראי הגדול בבית, ראה את הפרצוף המזוקן שנשקף מן הראי אמר בינו לבינו: "יא בצלאל, מה הפרצוף איכה הזה? הזקן מגיע לי עד הטבור. לאן נעלם בצלאל החשמלאי? מי זה הטיפש הזה שמסתכל עליי מתוך הראי?"

עוד באותו יום הלך לכותל המערבי, הצמיד את מצחו לכותל, הזיל דמעה ובא חשבון עם אלוהים: "יא ריבונו של עולם, למה אלוהים זנחתני, כל יום הנחתי תפילין והתפללתי בהנץ החמה. אפילו שמתתי לך פתקים בין אבני הכותל ולא ענית לבקשותיי. אולי יש לי כתב לא קריא, אולי יש לי פה ושם שגיאות כתיב. האם בגלל זה לא זיווגת לי את פִּיגֶל אהובתי? אה?! יא ריבונו, כמה אפשר לחכות ולצפות? שתדע לך, שאני די כועס עליך ועוד היום אני מגלח את הזקן ואת הפאות."

בהחלטה נחושה נכנס בצלאל למספרה המודרנית 'פיגארו' בגאולה וביקש תספורת תל-אביבית. פיגארו, שהיה אמן גדול, מרח לו קילו ברלנטין והשפריץ עליו ליטר או-די-קולון. הסתכל בצלאל בראי ולא האמין למראה עיניו. "וי, וי, פלאי פלאים! ברגע אחד נהייתי צעיר בעשרים-שלושים שנה." מבולבל ואובד עצות אמר שלום לאדון פיגארו ולזמירים בכלוב ויצא לרחוב יחזקאל ומי בא לקראתו אם לא חנוכה-פסח, הנבוט והאיש, מחייך מאוזן לאוזן. הם התחבקו עד ששמעו את העצמות של בצלאל מתפוקקות.

"אתה אולי קצת משוגע בצלאל, אבל בסך הכול היופי השאיר בך כמה סימנים," אמר ומלמל בינו לבין עצמו: 'אֵיל נֹבֶ'י'וּ אֵיס מוּי אֵיֶרְמוֹז, קוֹמוּ אֵיל גָּאטוּ לוקו – החתן יפה תואר, כמו חתול משוגע.'

בצלאל שאל בגאווה: "תגיד חבר חנוכה, בתור שומר ראש של משפחת הרב פודולסקי, יש צ'אנס שציפורה-פִּיגֶל תברח מהבית ותבוא אליי, ניסע לתל-אביב, נתחתן שם ברבנות ונלך אחר-כך לשפת הים ואני אקנה לה אסקימו-לימון? אני כל כך אוהב אותה וחולם עליה בלילות."

"מיל שחור לא ראיתי מהקמצנים האלה, שמרתי להם על הילדה שלהם כמו את העיניים שלי וכסף לא ראיתי... אתה בצלאל, היית משוגע עם זקן ונשאר משוגע בלי זקן. מרחף בעננים וממשיך ללכת על הגגות ולילל כמו זאב מול הירח, אבל תכניס טוב טוב לראש שפִּיגֶל אהובתך התחתנה לפני חצי שנה עם אברך משיבת 'בסוד ישרים', אולי זה האברך שגנבת לו את הבגדים ויצא לרחוב בלי כיסוי תחת.. גילחו לה את הראש והיא הולכת עם פאה נוכרית על ראשה. מספרים שיום אחד הרוח העיפה לה את הפאה למרחק רב. מעוצמת הבושה שאישה חרדית נשואה הולכת ברחובות ירושלים ללא כיסוי ראש וכל העולם צופה בקרחת שעל ראשה, היא רדפה במסירות נפש אחרי הפאה כדי לכסות את ראשה. איזה 'סיקריק' – עבריין בתחפושת חרדית – הבחין בנעשה, השיג אותה במרוצה וגנב את הפאה. היא נשארה קרחת מכאן ומכאן. כדי שלא יצביעו עליה בירושלים כמי שהלכה שלושה צעדים לא כיסוי ראש, הרב פודולסקי קנה לפִּיגֶל פאה חדשה ושכר לזוג הצעיר דירה בדמי מפתח בבני-ברק. היא כבר בהיריון. עוד עשר שנים היא תהיה אימא לעשרה ילדים. אם תחכה בסבלנות, אולי יום אחד ציפורה-פִּיגֶל תציע לך את הבת שלה."

"ואני כל כך אוהב את פִּיגֶל. למה עשו לה קרחת למה? פִּיגֶל הייתה הכי יפה בעולם."